

اسیر، یکی از شهرهای جنوبی در استان فارس ایران است. این شهر مرکز بخش اسیر در شهرستان مهر است. اسیر در حال حاضر دارای دو دهستان مرکزی و دشت لاله می‌باشد.

پیشینه

از شروع زندگی و پیدایش اولیه سکونت در این سرزمین اطلاع دقیقی در دست نیست. و چون بر اثر دوری از مرکز و عدم وجود تاریخ نگاری در گذشته تا مدتها اینجا به وسیله هیچ تاریخ نگاری به حساب نیامده است ولی از شواهد و قراین چنین برمی آید که از شروع زندگی در این سرزمین بیش از سه هزار سال می‌گذرد. چنانکه در کتیبه داریوش مربوط به دوهزار و پانصد سال پیش آمده است: در آن زمان پادشاه هخامنشی در آنجا حکومت می‌کرده و از آن مالیات می‌گرفته است. با مراجعه به متون و فرهنگهای مختلف جای دیگری بدین نام موجود نیست. و مراد همین اسیر فعلی می‌باشد، برخی از مورخین و باستان شناسان اسیر را قدیمی ترین سکونتگاه انسان در نزدیکی خلیج فارس می دانند که با نام شهر گران مرکز ایراهستان شناخته می شده است. رودخانه مهران که به صورت فصلی جریان دارد از میان شهر گذشته و با جلوه زیبا آن را به دو قسمت شمالی و جنوبی تقسیم کرده است.

با وجود آثار و ابنیه تاریخی و سنگ‌نوشته‌های مربوط به صدر اسلام از آبادی و رونق آن در آن زمان شکی نیست. به طوری که چندین سال قبل سنگ قبرهایی مربوط به سال ۳۶ هجری قمری و رمضان ۷۴ هجری در قبرستان اسیر و منزل مسکونی در آنجا پیدا شده است. مسجد جامع اسیر که دارای ویژگی و معماری خاص مربوط به اواخر قرن اول هجری قمری می‌باشد در زمان حکومت عمر ابن عبدالعزیز ساخته شده است و در دورانهای مختلف محل عبادت و تدریس و پرورش شاگردان بسیاری بوده است. وجود آثار باستانی همچون تل پیر و نقوش سنگی تمب بت و تعداد زیادی قبرستان آن هم با فاصله‌های دور از هم و با وسعت زیاد خود گواه محکمی بر رونق و آبادی گذشته آن است. ولی در اثر حوادث و بلایای طبیعی در برخی ادوار به کلی ویران گشته است. و بنا به قولی در اثر زلزله سهمگین سده چهارم هجری که به مدت یک هفته ادامه داشته است چهره آبادی به کلی تخریب گشته و خسارات زیادی بر جای گذاشته است. آثار تاریخی تمب بت مربوط به دوره ساسانیان، قلات دیلا، غارهای کله کله، آسیاب آبی تنگ بندو و مناظر زیبای نرگس زار نوآباد و آبشار چک چک و مشک آویز از جاذبه‌های دیدنی اسیر به شمار می‌آیند

با نزدیکی منطقه به جاده مهم گور- سیراف (فیروزآباد به سیراف) در اثر عبور کاروان‌های مختلف از شهرهای ایران اسیر از اهمیت فوق العاده‌ای برخوردار بوده است به گونه‌ای که البسه و بافته‌های کتانی و گیوه از آنجا به خارج فرستاده می‌شده و بازار فروش خوبی برای کالاهای تجار و مسافران دیگر کشورها به شمار می‌آمده است.

صاحب فارسنامه ناصری نیز از وسعت و اقتدار آن در گذشته سخن گفته و جمعیت آن را در حدود دویست سال قبل بیش از یکهزار خانوار ذکر می‌کند که با توجه به گستردگی و بالابودن بعد خانوار در گذشته دارای جمعیتی در حدود ده هزار نفر بوده است که در زمان نگارش فارس نامه (۱۳۱۶ هجری قمری) به بیش از یکصد خانه خراب نمی‌رسیده است و کاهش بسیار زیاد آبادی و جمعیت آن در گذشته باید در اثر وجود یکی از بلایای طبیعی یا حوادث غیرمعمول اتفاق افتاده باشد و گرنه چنین تحول عظیمی آنهم در فاصله پنجاه شصت ساله در شرایط عادی غیرممکن به نظر می‌آید هم اکنون تعداد زیادی از اسیری‌ها در کشورهای نظیر کویت، بحرین، امارات، آلمان، اسپانیا و برخی دیگر از کشورها ساکن بوده و دارای تاثیرگذاری زیادی در این مناطق می‌باشند.

در اثر روابط و رفت‌وآمدهایی که مردم این ناحیه از امپراتوری بزرگ ایران با جزیره بحرین داشتند. خبرهایی از آیین جدید دستگیرشان می‌شد چرا که اسلام در زمان پیامبر اسلام حضرت محمد به بحرین راه یافته بود و عده‌ای از مسلمانان در آنجا سکونت داشتند و زمینه‌های مستعدی جهت پذیرش اسلام در منطقه اسیر فراهم شده بود تا اینکه در زمان خلیفه دوم از طریق خوزستان و فارس در اثر لشکرکشی سپاهیان اسلام اکثریت مناطق جنوبی و مرکزی ایران رفته رفته مسلمان شدند.

در زمان عمر بن عبدالعزیز اولین مسجد فارس (مسجد جامع اسیر) در این محل ساخته می‌شود و طی سالیان متمادی علاوه بر پایگاه بزرگ توحیدی آموزشگاه مهمی برای ترویج مفاهیم اسلامی بود. در دوران انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی مردم این منطقه دارای نقش بسیار زیادی بودند به گونه‌ای که اولین جرقه‌های شروع نهضت اسلامی از اسیر شروع شده و تعداد زیادی از جوانان این شهر از جمله چهار شهید از یک خانواده جان خود را در راه انقلاب فدا کردند.

در دو طرف اسیر دو کوه قرار گرفته که عبور از آنها بسیار دشوار می‌باشد، و به علت همین سختی در حرکت کوه شمالی را «گردنه کافری» و کوه جنوبی را «ظالمی» می‌نامند و در میان مردم مشهور شده که این شهر در میان کافر و ظالم اسیر شده‌است؛ این شهر در جنوب شیراز و از مناطق گرمسیر استان فارس می‌باشد.

طول آن از روستای «ارودان» تا «دارالمیزان» ۸ فرسخ است؛ عرض آن از روستای «بلبلی» تا «عربانه» ۴ فرسخ می‌باشد؛ و از سمت مشرق به بلوک «خنج و علامرودشت» و از ناحیه مغرب و جنوب به نواحی گله دار امتداد پیدا می‌کند.

جانوران این منطقه عبارت‌اند از: آهو، بز، پازن، قوچ، میش کوهی سیار، تیهو و کبک انجیر و در بعضی مناطق، دراج نیز موجود می‌باشد؛ در قدیم در این مناطق نخلستانهای زیادی نیز وجود داشته ولی امروز آثار زیادی از آن باقی نمانده‌است. در زمانهای گذشته خانه‌ها را از خشت خام، گل و چوب نخل می‌ساخته‌اند، به طوری که تعدادی از آنها تا چندین سال پیش نیز موجود بوده‌است. در حدود سال ۱۲۰۰، «عابدین خان اسیری» حاکم این سرزمین بود، که جزء «خان‌های» این منطقه نیز محسوب می‌شد و تا سال ۱۲۷۵ حکومت اسیر در دست «فتح ... خان اسیری» نواده «عابدین خان» بود، در این دوران اسیر یکی از بلوکات مهم فارس به شمار می‌آمده و سالیانه خراج و مالیات زیادی از اینجا به مرکز ارسال می‌شده‌است. در فارسنامه در مورد فتح بحرین و والیان مختلف اسیر چنین ذکر می‌کند... و رکن الدین مسعود، چون در اصل از اهل بلده فال بود و نسبت خویشی با خواجه معین الدین والی فال داشت، شکایت پرتگالان را به او نوشت و درخواست نمود که از الله وردی خان بیگلربیگی فارس استمدادی کند و تسخیر جزیره بحرین را بر او آسان شمارد و بیگلربیگی، بعد از اطلاع اذن داده، خواجه معین الدین فالی با لشکر بیخه فال و اسیر و علامرودشت، که مردمانی شجاع و متهور و در تفنگ اندازی مشهورند، بر کشتیهای کوچک و بزرگ نشسته، به آسانی فتح جزیره بحرین را نموده، دست جماعت پرتگال را کوتاه داشتند و در وقت جنگ زخمی به خواجه معین الدین فالی رسید که بعد از فتح، وفات یافت و جزیره بحرین در تحت اقتدار الله وردی خان بیگلربیگی فارس در آمد. در سال ۱۲۷۵ هجری قمری منطقه اسیر و بندر عسلویه، تحت امر میرزا علی محمد خان پسر میرزای نوری بوده‌است. در سال ۱۲۷۶ ق به شاهزاده نوزد میرزای قاجار رسیده و. در سال ۱۲۷۷ ق، حکومت بندر بوشهر و دشتی و دشتستان و گله دار و اسیر و علامرودشت و بندر کنگان و بندر عسلویه، به عهده امیرزاده عبدالباقی فرزند طهماسب میرزا مؤید الدوله بوده‌است. از مشاهیر و بزرگان گذشته معاصر این شهر می‌توان به آیت‌الله سید علی اکبر فال اسیری مشاور و داماد میرزای شیرازی، شیخ محمد اسیری اول و دوم، اسیری شیرازی، سید محمد جواد بحرانی، شیخ علی شهابی و... اشاره نمود.

